

Wie is er nu moeilijk bereikbaar?

- Deel 1. Het aanbod en de benutting van opvoedingsondersteuning door de Jeugdgezondheidszorg en Steunpunten Opvoeding in Brabant.
- Deel 2. Belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdzorg en jeugdwelzijnsvoorzieningen en het desgewenst nemen van initiatieven.

Colofon

Projectleider: Jalil Mouchtari
Projectmedewerker: Wieteke de Vries

Uitgave:

K2 Brabants kenniscentrum jeugd
Koningsweg 2
Postbus 2347
5202 CH 's-Hertogenbosch
Tel. nr. (073) 614 17 74
E-mail: mail@K2.nl
Website: www.K2.nl

Deze uitgave is mogelijk door een financiële bijdrage van de Provincie Noord-Brabant.

© Teksten in deze uitgave mogen alleen na toestemming van K2 worden overgenomen.
Overname van beeldmateriaal is niet toegestaan.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
1. Aanbod en benutting van Steunpunten Opvoeding en Jeugdgezondheidszorg (Thuiszorg en GGD) in Noord-Brabant	7
2. Quick-scan naar de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdzorg en jeugdwelzijnsvoorzieningen en het desgewenst nemen van initiatieven.....	15
3. Resultaten bijeenkomst met professionals en vrijwilligers met een Islamitische achtergrond.....	25
4. Conclusies en discussie	27
5. Aanbevelingen	29
6. Zowel K2 als Palet hebben ruime ervaring met vraagstukken gerelateerd aan de multiculturele samenleving.....	33
Nabeschouwing	35
Literatuur.....	37
Bijlage 1. Checklist.....	39
Bijlage 2. Tabel: Van meest naar minst gebruikte interventie	45
Bijlage 3. Vragenlijst: belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering.	49

Inleiding

K2 heeft dit onderzoek uitgevoerd en deze rapportage geschreven in opdracht van Palet, steunpunt voor multiculturele ontwikkeling, als onderdeel van het project Beeldvorming Moslims. In deze voorbeschuiving geven wij een korte schets van het ontstaan van dit project en de samenwerking tussen Palet en K2 binnen dit project.

Het ontstaan van dit project

Naar aanleiding van de maatschappelijke onrust in Brabant en ook elders in Nederland heeft de Provincie Noord-Brabant overleg gevoerd met Palet, Prisma Brabant en de Brabantse Islamitische Raad (BIR). Hierbij is gekeken welke concrete stappen kunnen leiden tot verbetering van de beeldvorming over moslims in Brabant en tot verbetering van de dialoog tussen autochtone en allochtone Brabanders, om zo het sociale veiligheidsgevoel van alle betrokkenen te vergroten. Uiteindelijk is aan Palet begin juli 2005 verzocht om, als steunfunctie-instelling gericht op integratievraagstukken, het initiatief te nemen tot een adequaat plan van aanpak. In nauwe samenwerking met de Provincie is het project Beeldvorming Moslims opgezet. De provincie heeft samen met Palet een kader geschetst waarbinnen verschillende acties moeten plaatsvinden. Vervolgens is Palet in gesprek gegaan met verschillende potentiële samenwerkingspartners, waaronder K2.

Het onderzoek en de rapportage

In deze rapportage gaat het over de volgende onderdelen van de offerte van K2 :

- Een quick-scan naar het aanbod van opvoedingsondersteuning door de Jeugdgezondheidszorg en Steunpunten Opvoeding in Brabant; de beschikbaarheid en benutting van voorzieningen voor opvoedingsondersteuning voor en door ouders van tieners en het daaraan gekoppeld advies voor verbetering.
- Een quick-scan naar de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdzorg en jeugdwelzijnsvoorzieningen en het desgewenst nemen van initiatieven; en advies over te nemen initiatieven tot interculturalisering.

Doel van deze deelprojecten is het verbeteren van de kwaliteit van voorzieningen voor moslims.

Begripsverheldering

Voor wij beginnen met een uitwerking van de quick-scans willen wij een aantal gehanteerde termen uit deze rapportage verhelderen. Deze terminologie is ook gebruikt in de doelstelling van het overkoepelende project Beeldvorming Moslims.

Allochtoon

Een allochtoon is iemand waarvan tenminste één van de ouders in het buitenland is geboren. Wij hebben de indruk dat de term 'allochtoon' in de volksmond vaak wordt gebruikt waar men 'niet-westerse allochtoon' of zelfs 'Turken en Marokkanen' bedoelt.

Een 'niet-westerse allochtoon' is iemand die zijn herkomst heeft in Turkije of landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië, met uitzondering van Indonesië en Japan.

Een 'westerse allochtoon' heeft zijn herkomst in Indonesië, de EU, overige Europese landen, Noord-Amerika, Oceanië en Japan.

Moslim

Een moslim is een belijder van de islamitische godsdienst.

Wij hebben de indruk dat de term 'moslim' in de volksmond vaak wordt gebruikt waar men 'niet-westerse allochtoon', 'niet-westerse moslim' of zelfs 'Turken en Marokkanen' bedoelt. De meest voorkomende moslims in Nederland zijn afkomstig uit landen als Afghanistan, Irak, Iran, Marokko, Somalië, Suriname en Turkije¹.

Leeswijzer

In deze rapportage staan de quick-scans en het daaruit volgend advies centraal. In hoofdstuk 1 beschrijven wij de uitkomsten van de quick-scan naar het aanbod en de benutting van opvoedingsondersteuning van Steunpunten Opvoeding en jeugdgezondheidszorg in Brabant. In hoofdstuk 2 gaan wij in op de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdzorg en jeugdwelzijnsvoorzieningen. Hoofdstuk 3 bevat de resultaten van de bijeenkomsten met professionals en vrijwilligers, hoofdstuk vier bevat de conclusie en discussie en hoofdstuk vijf bevat de aanbevelingen. We gaan in hoofdstuk 6 in op de bijdrage die K2 kan leveren aan de realisatie van de aanbevelingen. We eindigen deze rapportage met een korte en kritische nabeschuiving.

¹ www.cbs.nl (januari 2006)

1. Aanbod en benutting van Steunpunten Opvoeding en Jeugdgezondheidszorg (Thuiszorg en GGD) in Noord-Brabant

1.1 Inleiding

Gemeenten worden in de lokale praktijk met regelmaat geconfronteerd met problemen rondom opvoeden en opgroeien van jeugdigen. Veel van deze problemen ontstaan al in een vroeg stadium van de opvoeding. Gemeenten hebben de taak om met name bij jeugdigen en gezinnen die een verhoogd risico lopen problemen te voorkomen, te verminderen en de juiste hulp te bieden. Een belangrijk onderdeel van deze taak is het ondersteunen van alle ouders bij het opvoeden. Opvoedingsondersteuning maakt een steeds groter deel uit van de uitvoering van het basistakenpakket van de jeugdgezondheidszorg. Het is daarom relevant om te weten welke organisaties binnen de jeugdgezondheidszorg interventies uitvoeren die passen binnen opvoedingsondersteuning aan moslim ouders. Vragen die hierbij interessant zijn: in hoeverre is er een specifiek aanbod beschikbaar voor moslim ouders? Wat is het bereik van deze organisaties onder moslim ouders? In dit hoofdstuk proberen wij een antwoord te geven op deze vragen.

Er is geen onderzoek beschikbaar gericht op de ervaren opvoedingsstress en behoefte aan opvoedingsondersteuning bij moslim ouders. Wel zijn er tal van onderzoeken gedaan naar het aanbod van opvoedingsondersteuning aan allochtone ouders. Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat opvoedingsondersteuning aan allochtone ouders om verschillende redenen anders is dan aan autochtone ouders.

Ten eerste zouden allochtone ouders meer opvoedingsstress ervaren. Deze stress heeft te maken met het acculturatieproces. Vanaf het moment dat allochtonen in Nederland zijn komen wonen is het proces van acculturatie op gang gekomen. Dit is een langdurig veranderingsproces van twee verschillende culturen die direct met elkaar in contact komen. Dit proces is vaak eenzijdig. De allochtone gezinnen zullen waarschijnlijk veel elementen van de Nederlandse cultuur overnemen, terwijl de autochtonen waarschijnlijk niets van de allochtonen zullen overnemen (Eldering, 2002) (Van der Vegte e.a., 1998).

Ten tweede zouden allochtone ouders andere behoeften hebben dan autochtone ouders. Onder de Turkse en Marokkaanse gezinnen wordt een overgang geconstateerd van een bevelshuishouding naar een onderhandelingshuishouding. Aan de andere kant houden deze ouders sterk vast aan 'eigen' waarden zoals respect, eerbaarheid en verantwoordelijkheid. Deze ouders kampen met een spanning tussen continuïteit en verandering binnen de opvoeding.

Binnen de meeste projecten ligt het accent op het overdragen van kennis en vaardigheden ten behoeve van de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling, terwijl deze ouders sterk waarde hechten aan morele ontwikkeling, waar in de praktijk nauwelijks aandacht voor is (Pels, 1998).

Ten derde worden allochtone ouders vaak gezien als moeilijk bereikbaar, terwijl het misschien wel de professionals en instellingen zijn die moeilijk bereikbaar zijn (Dogan e.a., 2000).

1.2 Ondernomen stappen

De gevolgde werkwijze is onder te verdelen in de volgende stappen.

A. Voorbereiding

1. Ontwikkelen checklist.

K2 heeft gebruik gemaakt van een checklist, die eerder ontwikkeld is voor een onderzoek op landelijk niveau (Prinsen & de Vries, 2005). Deze lijst met 44 interventies hebben wij aangevuld met Brabantse en/of nieuwe interventies tot een checklist van 50 interventies. (Zie bijlage 1.)

Doel van deze checklist is het beschrijven van het aanbod opvoedingsondersteuning van de jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar en de Steunpunten Opvoeding in de provincie Noord-Brabant. Het gaat specifiek om het aanbod aan moslim ouders en de benutting daarvan door moslim ouders.

2. Verzamelen van adresgegevens.

Via adressenbestanden bij K2 en op internet zijn de adressen verzameld van alle Steunpunten Opvoeding en Jeugdgezondheidszorginstellingen (GGD-en en Thuiszorginstellingen) in Noord-Brabant. Samen vormen deze organisaties de onderzoeksgroep van deze quick-scan.

B. Uitvoering

1. Versturen van de checklist.

De checklist is in mei 2006 verstuurd naar alle JGZ-instellingen (Thuiszorginstellingen en GGD-en) en Steunpunten Opvoeding in Noord-Brabant. Er zijn in de provincie Noord-Brabant 12 JGZ-instellingen en 6 Steunpunten Opvoeding.

2. Een herinnering.

Een schriftelijke en telefonische herinnering in juni 2006 naar alle instellingen die na een maand nog niet gereageerd hadden.

C. Verslaglegging en advies

1. Beschrijven van de resultaten van de quick-scan.

2. Bespreken van de uitkomsten in een bijeenkomst met professionals en vrijwilligers met een Islamitische achtergrond / komaf die nauw betrokken zijn bij deze thematiek (oktober 2006).

3. Conclusies en advies.

1.3 Stand van zaken anno 2006

Tien van de 18 instellingen hebben de checklist geretourneerd, zeven Thuiszorginstellingen, twee GGD-en en één Steunpunt Opvoeding.

Allereerst is de respons erg laag gebleken, zowel wat betreft het retourneren van de vragenlijst als wat betreft het invullen van de specifieke vragen. Ten tweede is gebleken dat instellingen niet op godsdienst registreren. De meeste instellingen achten de godsdienst niet relevant. Een aantal instellingen vindt het ongepast om naar de godsdienst van cliënten te vragen.

In bijlage 2 zijn alle interventies in kaart gebracht van meest naar minst gebruikt. Het gebruik van interventies binnen de JGZ in Noord-Brabant loopt sterk uiteen en is zeer gevarieerd. Opvallend is dat een tiental interventies het overgrote deel van de activiteiten van opvoedingsondersteuning beslaan en dat er zeer veel interventies zijn die niet of nauwelijks worden gebruikt.

Alle respondenten hebben aangegeven dat het aanbod opvoedingsondersteuning altijd bedoeld is voor alle ouders. Een enkele keer is er een specifiek aanbod voor allochtone ouders beschikbaar. Er is geen specifiek aanbod voor moslim ouders aanwezig.

De quick-scan geeft geen zicht op het bereik van (moslim) ouders. Niet alle organisaties blijken te registreren. Van de organisaties die registreren vraagt niet iedere organisatie naar de afkomst van de cliënt. Geen enkele organisatie registreert op godsdienst. Respondenten vinden dit niet relevant of zelfs ongepast.

Drie van de 10 respondenten hebben per aangeboden interventie het bereik van moslim ouders ingevuld. In tabel 1 staat een overzicht van het aantal geregistreerde bereikte moslim gezinnen per interventie in het jaar 2005 in de provincie Noord-Brabant.

Een respondent geeft aan dat ongeveer 19% van alle 0 - 4-jarigen en hun ouders van allochtone oorsprong is. Het gaat om zowel westerse als niet-westerse allochtonen. Daarnaast geeft een respondent aan dat de opkomst van moslim gezinnen erg groot is. Verder geeft een respondent aan dat de allochtone doelgroep (zowel westers als niet-westers) oververtegenwoordigd is bij de interventies bemoeizorg en spraak/taal huisbezoek. Tot slot geeft een respondent aan dat het bereik van het consultatiebureau 99% is, hierbinnen vallen dus ook moslim gezinnen.

Tabel 1: Bereik van moslim ouders

Interventie	Aantal moslim gezinnen in 2005	Totaal aantal gezinnen in 2005
Pedagogisch advies op maat (volgens Stap-voor-Stap methode (gespreksmodel Pedagogisch adviseren), tijdens consulten / spreekuur verpleegkundige of arts / Opvoedbureau / Opvoedwinkel	13 tot 15 (moslim) gezinnen per jaar	Ongeveer 100 -125 gezinnen per jaar
Themabijeenkomsten (verschillende thema's, ook Opvoeden in beeld)	60 -100 moslim gezinnen per jaar	Ongeveer 300 gezinnen per jaar (Geen autochtone gezinnen, alleen allochtone gezinnen)
Pedagogisch advies op maat thuis op indicatie (geïndiceerde huisbezoeken)	2 moslim gezinnen per jaar	Ongeveer 20 gezinnen per jaar
Oudercursus: Opvoeden zó en/of Oudercursus Opvoeden Zo verder	0 -3 moslim gezinnen per jaar	Niet bekend
Spel aan huis	2 -5 moslim gezinnen per jaar	5 -17 gezinnen per jaar
Oudercursus: Beter omgaan met pubers	1 moslim gezin per jaar	14 gezinnen per jaar
Oudercursus: Druk gedrag 4-12 jaar	1 moslim gezin per jaar	4 gezinnen per jaar

1.4 Vergelijking met eerder onderzoek

Wanneer we kijken naar de uitkomsten van de landelijke quick-scan (Prinsen & de Vries, 2005) zien we dat de uitkomsten wat betreft de benutting van de interventies vergelijkbaar zijn. De interventies die in Noord-Brabant door 8 -10 instellingen vaak worden aangeboden, zie tabel 2, vallen ook in het landelijk onderzoek onder de noemer (zeer) veel gebruikte interventies.

Tabel 2. Zeer veel gebruikte interventies in Noord-Brabant.

8 -10 Instellingen	• Pedagogisch advies op maat (volgens Stap-voor-Stap methode (gespreksmodel Pedagogisch adviseren), tijdens consulten / spreekuur verpleegkundige of arts / Opvoedbureau / Opvoedwinkel• Signalering pedagogische en psychosociale problematiek (Integraal dossier Jeugdgezondheidszorg, Child Behavior Check List (CBCL), Kort Instrument voor de Psychologische en Pedagogische ProbleemInventarisatie (KIPPPi))• Schriftelijke opvoedingsvoorlichting (Groeiboekje, Peuterbrieven, Geboortekoffertje, Veiligheidskaarten)• Individuele opvoedingsvoorlichting op maat (Inloopcontacten / pedagogisch spreekuur, huisbezoek)• Telefonische consultatie (telefonisch pedagogisch adviseren via het bereikbaarheidsnummer van de Thuiszorg)• Toeleiding naar Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) / Stap In / Move In / Peuterfelicitedienst / Shantala baby massage• Themabijeenkomsten (verschillende thema's, ook Opvoeden in beeld)• Buurtnetwerk jeugdhulpverlening• Pedagogisch advies op maat thuis op indicatie (geïndiceerde huisbezoeken)

De interventies die in Noord-Brabant door 5 -7 instellingen worden aangeboden, zie tabel 3, vallen ook in het landelijk onderzoek onder de noemer gemiddeld gebruikte interventies.

Tabel 3. Gemiddeld gebruikte interventies in Noord-Brabant.

5 - 7 instellingen	• Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting (op het Consultatiebureau / tijdens Preventief Geneeskundig Onderzoek (PGO))• Video-hometraining of Video-thuis-begeleiding• Vroegtijdige Onderkenning (VTO / Integrale Vroeghulp)• Inbakeren• Oudercursus: Opvoeden zó en/of Oudercursus Opvoeden Zo verder• Hulpmiddelenverstrekking (Troostkoffer)

De interventies die in Noord-Brabant door 0 -4 instellingen worden aangeboden, zie tabel 4, vallen ook in het landelijk onderzoek onder de noemer beperkt en weinig gebruikte interventies.

Tabel 4. Beperkt en weinig gebruikte interventies in Noord-Brabant.

0 - 4 instellingen	• Oudercursus: Voor ouders van peuters • Oudercursus: Als je pas een baby hebt • Moeders Infomeren Moeders (MIM) • Spel aan huis • Stevig ouderschap (vervolg op Oké) • Boekenpret • Opvoedingsondersteuning allochtone ouders • Preventief zorgteam • Oudercursus: Beter omgaan met pubers • Gezonde school • Pedagogische hulp aan huis • Oudercursus: Druktemakers 0-4 jaar • Groepsconsultatiebureau • Praktische pedagogische thuishulp • VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding • Samen Starten • Triple P • Home-start • Droge bed training • Huiskamervoorlichting via de Tupperwaremethode • Oudercursus: Druk gedrag 4-12 jaar • Bemoeizorgprogramma Armoede en gezondheid. • Multidisciplinaire teams • Oudercursus: Opvoeden leuk en soms lastig; Peuters lief, soms lastig • Oudercursus: Je baby wordt een dreumes: • Cursus: Peuter in zicht • Emailadres voor ouders met vragen over opvoeden • Cursus: Waardenvol Opvoeden • Cursus: Sociale vaardigheden, via Zorgactief) • Cursus: Baby in huis • Cursus: DOEN (vernieuwing Gordoncursus) • Oudercursus: Praten met jonge kinderen • Jij bent belangrijk (Hanenmethodiek VVE) • Stop de pestkop • Gordoncursus • Oudercursus: Opvoeden (g)een kunst • Oké: intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding • Mobiel Team • Oudercursus: Opvoeden ja maar hoe • Huiskamervoorlichting 'ook oké' en 'wat nu' • Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool. • Oudercursus: Problemen wie ik? (Hanenmethodiek VVE) • Wij moeders

Uitzonderingen zijn:

- Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting (op het consultatiebureau / tijdens Preventief Geneeskundig Onderzoek (PGO)).
- Oudercursus: Opvoeden zó en/of Oudercursus Opvoeden Zo verder.

Deze interventies worden in verhouding tot het landelijk onderzoek minder gebruikt.

In verhouding tot het landelijk onderzoek worden de volgende interventies meer gebruikt:

- Toeleiding naar Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) / Stap In/ Move In / Peuterfelicitedienst / Shantala babymassage.
- Telefonische consultatie (telefonisch pedagogisch adviseren via het bereikbaarheidsnummer van de Thuiszorg).

In 2005 hebben 7 Thuiszorginstellingen en 3 GGD-en uit de provincie Noord-Brabant meegedaan aan de landelijke quick-scan. Wanneer we de uitkomsten van de landelijke quick-scan met betrekking tot Noord-Brabant vergelijken met de huidige uitkomsten zijn geen grote verschillen te zien. (Zie bijlage 2, de uitkomsten van de landelijke quick-scan zijn cursief toegevoegd per interventie.)

1.5 Conclusies

- De respons is erg laag.
- Instellingen hebben geen specifiek aanbod voor moslims.
- Instellingen hebben geen zicht op het bereik van alle ouders en van moslim ouders in het bijzonder.
- Het consultatiebureau is het meest bereikbaar voor alle gezinnen, dus ook voor moslim gezinnen.
- Instellingen registreren nog niet altijd.
- Instellingen registreren niet altijd op basis afkomst en nooit op basis van godsdienst.
- Professionals vinden registratie op basis van godsdienst niet relevant of zelfs ongepast.
- Respondenten gebruiken termen moslim en allochtoon door elkaar.
Ondanks het feit dat de moslim doelgroep expliciet is benoemd in de vragenlijst hanteren de respondenten beide termen door elkaar bij de beantwoording van de vragen.
- De uitkomsten van de quick-scan in Noord-Brabant zijn grotendeels te vergelijken met de uitkomsten van de landelijke quick-scan in 2005.

Een kanttekening die wij hierbij willen maken, is het feit dat opvoedingsondersteuning in Noord-Brabant niet alleen wordt aangeboden door de jeugdgezondheidszorg en Steunpunten Opvoeding, ook het welzijnswerk voert opvoedingsondersteuning uit. Welzijnsinstellingen staan midden in het veld, dicht bij de doelgroepen zelf en bereiken verschillende doelgroepen daardoor makkelijker. Veel welzijnsorganisaties in Noord-Brabant bieden interventieprojecten aan de allochtone doelgroep aan. Denk bijvoorbeeld aan 'Voorzorg' en 'Home Start'. Het betrekken van welzijnsorganisaties in de quick-scan over opvoedingsondersteuning aan moslims had de huidige stand van zaken misschien in een positiever daglicht gezet.

We weten nu dat er geen specifiek aanbod is voor moslim ouders. Bovendien weten we dat instellingen niet registreren op godsdienst, waardoor we geen zicht op het bereik van moslim ouders hebben kunnen krijgen.

Wat we niet weten is of moslim ouders zelf en de professionals het nodig vinden dat er een specifiek aanbod komt. Bovendien weten we niet of godsdienst voor moslims een relevante ingang voor opvoedingsondersteuning is.

2. Quick-scan naar de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdzorg en jeugdwelzijnsvoorzieningen en het desgewenst nemen van initiatieven.

2.1 Inleiding

Voor de term Interculturalisering zijn verschillende definities in omloop.

Onder de term Interculturalisering verstaan wij hier:

- Acceptatie van en respect voor het multiculturele karakter van de samenleving.
- Het bevorderen van interactie tussen mensen en groepen met verschillende etnisch-culturele achtergrond, gericht op gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en inzet voor de samenleving waarvan zij deel uitmaken.
- Het bevorderen van bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid van maatregelen en voorzieningen voor alle jeugdigen (en hun ouders / opvoeders), dus ook voor allen met een allochtone achtergrond.
- Een evenredige participatie van personen van allochtone komaf op alle niveaus van de samenleving.

In dit deel van de rapportage gaat het om interculturalisering van moslims.

Er zijn geen onderzoeken voorhanden naar interculturalisering specifiek gericht op moslims. Wel zijn er onderzoeken gedaan naar interculturalisering in bredere zin.

In 2002 heeft het voormalig BSJ in samenwerking met andere Brabantse steunfuncties een onderzoek gedaan naar de stand van zaken met betrekking tot interculturalisering in Noord-Brabant (Wielen e.a., 2002). Dit onderzoek was gebaseerd op een landelijke onderzoek, dat is uitgevoerd in het kader van het project JeWel. JeWel staat voor interculturalisering en instroom van allochtone medewerkers in de sector Jeugdzorg, Kinderopvang en Welzijn. JeWel is een initiatief van werkgevers- en werknemersorganisaties, het ministerie van VWS, Arbeidsvoorziening en het Arbeidsmarkt-, Werkgelegenheids- en Opleidingsfonds (AWO-fonds). Via het JeWel-project willen de betrokken organisaties de instroom en de interculturalisering van allochtone medewerkers in de sector Welzijn, Kinderopvang en Jeugdzorg bevorderen. Uit beide onderzoeken in Noord-Brabant is het volgende gebleken:

- De termen diversiteitsbeleid en intercultureel beleid zijn voor veel instellingen vage begrippen.
- De jeugdzorg is het meest ver en ervaren in het traject van intercultureel beleid.
- De meeste organisaties hebben een aanbod voor allochtone cliënten, maar dit is nog niet vertaald naar systematisch intercultureel beleid en management.
- De helft van de organisaties registreert, vaak op uiteenlopende wijze.
- Er is geen sprake van een evenredig aantal allochtone medewerkers en cliënten.
- Gemiddeld 40% van de organisaties biedt scholing over interculturele beleidsonderwerpen aan, met name op het gebied van interne communicatie.

Inmiddels zijn er vier jaren verstreken en zijn we benieuwd naar de actuele stand van zaken in Noord-Brabant rondom interculturalisering, specifiek gericht op moslims binnen de jeugdzorg en het jeugdwelzijn. In dit hoofdstuk proberen wij een antwoord te geven op deze vraag.

2.2 Werkwijze

A. Voorbereiding

1. Wij hebben de keuze gemaakt om de quick-scan interculturalisatie alleen uit te voeren bij jeugdwelzijnsorganisaties.
Begin 2006 heeft K2 een inventarisatieonderzoek gedaan naar de bevorderende en stagnerende factoren van interculturalisatie van de jeugdzorg, resulterend in een rapportage waarin een aantal aanbevelingen worden gedaan voor de doorstart². Wij hebben er voor gekozen alleen een quick-scan uit te voeren naar interculturalisatie van moslims in het jeugdwelzijn omdat wij de jeugdzorgorganisaties in Brabant, die zeer recent hebben meegewerkt aan het inventarisatieonderzoek, niet nogmaals lastig wilden vallen met dezelfde soort vragen.
2. Ontwikkelen van een korte vragenlijst over interculturalisatie.
Het gaat dus specifiek om interculturalisatie van moslim medewerkers en moslim cliënten. De vragenlijst (zie bijlage 3) is opgesteld aan de hand van beleidsstukken en eerdere onderzoeken³ naar interculturalisering.
We hebben gekozen voor een korte vragenlijst, tien vragen, omdat organisaties veel te maken krijgen met vragenlijsten en lange vragenlijsten erg tijdrovend kunnen zijn.
3. Verzamelen van adresgegevens.
Wij hebben ervoor gekozen de grote jeugdwelzijnsinstellingen (>15 FTE's) van de vijf grootste gemeenten in de provincie Noord-Brabant (Den Bosch, Eindhoven, Breda, Tilburg en Helmond) te benaderen. Via adressenbestanden bij K2 hebben wij deze adressen verzameld. Vervolgens hebben wij in deze adressenbestanden gezocht naar andere middelgrote welzijnsinstellingen in Brabant op basis van het aantal FTE's (5-15 FTE's). In totaal hebben wij 18 adressen verzameld.

B. Uitvoering

1. Versturen van de vragenlijst.
De vragenlijst is in mei 2006 verstuurd naar 18 middelgrote en grote jeugdwelzijnsinstellingen in Noord-Brabant.
2. Een herinnering.
Een schriftelijke of telefonische herinnering aan instellingen die na een maand nog niet gereageerd hebben.

C. Verslaglegging en advies

1. Beschrijven van de resultaten van het inventarisatieonderzoek jeugdzorg.
Het gaat om de bevorderende en stagnerende factoren van interculturalisatie in de jeugdzorg. Nadeel is dat dit onderzoek niet specifiek gericht is op de doelgroep moslims.
2. Beschrijven van de resultaten van de quick-scan bij jeugdwelzijnsinstellingen.

² Zwerink, F. (2006). Interculturalisering in de jeugdzorg. Inventarisatie van stagnerende factoren en aanbevelingen voor doorstart. K2, 's-Hertogenbosch.

³ -Burggraaff, M., Mouchtari, J. en Poort, F. (2005). Diversiteitsbeleid K2. Aandachtveld Interculturalisering. K2, 's-Hertogenbosch.

- Wielen, S. van der, Mouchtari, J., Vervoort, B., Dowit, T. (2002). Onderzoeksverslag Interculturalisering welzijn, kinderopvang, jeugdzorg. Provincie Noord-Brabant. BSJ, 's-Hertogenbosch.

3. Bespreken van de uitkomsten tijdens een bijeenkomst met professionals en vrijwilligers met een Islamitische achtergrond / komaf, die nauw betrokken zijn bij deze thematiek (oktober 2006)
4. Conclusies en advies.

2.3 Stand van zaken anno 2006

Interculturalisering in de jeugdzorg

NB: Dit onderzoek is niet gericht op de specifieke doelgroep moslims maar op allochtonen.

De rapportage 'Interculturalisering in de jeugdzorg' (Zwerink, 2006) is ontstaan naar aanleiding van een eerder onderzoek in 2004 van Esther Slinkman. In opdracht van het Jeugdzorgberaad en in samenspraak met de Provincie Noord-Brabant zijn in 2004 gesprekken gevoerd met de directies van de jeugdzorginstellingen in Brabant om de stand van zaken rondom interculturalisering binnen de instellingen vast te stellen. In dit onderzoek is geconcludeerd dat er weliswaar draagvlak is voor interculturalisering en ook dat er veel activiteiten op dit gebied zijn ontplooid in de loop der jaren, maar dat deze activiteiten in de praktijk stagneren en onvoldoende bekliven.

Het Jeugdzorgberaad, de Provincie en K2 hebben besloten de inventarisatie voort te zetten op operationeel niveau binnen de jeugdzorginstellingen om te kijken wat de belangrijkste oorzaken van stagnatie zijn en op basis hiervan verbetervoorstellen te formuleren.

In dit kader heeft K2 de volgende activiteiten ontplooid:

- Inventarisatie bij direct betrokkenen bij interculturalisering binnen alle Brabantse jeugdzorginstellingen om de oorzaken van stagnatie te achterhalen en goede praktijkvoorbeelden te verzamelen voor de aanpak van interculturalisering.
- Begeleiding van de werkgroep Interculturalisering binnen De Combinatie bij het maken van een plan van aanpak voor doorstart van interculturalisering binnen de organisatie. Doel was in de diepte te kijken naar mogelijke stagnerende factoren en op basis hiervan een aanpak te ontwikkelen die als voorbeeld kan dienen voor de andere instellingen
- Analyse van onderzoeken en eerdere trajecten Interculturalisering en naar aanleiding hiervan verduidelijkende gesprekken met andere partijen in de keten om in bredere context blokkades en hefbomen voor interculturalisering te inventariseren.

Gesprekspartners tijdens dit onderzoek:

Bureau Jeugdzorg Brabant, De Combinatie, Stichting De Zuidwester, Stichting Frentrop De Widdonck, Stichting Kompaan, Stichting Maashorst, Stichting Oosterpoort, Stichting Tender, Platform Kwaliteit Jeugdzorgberaad, Bureau Jeugdzorg Eindhoven, Opvoedwinkel Oss en oud-coördinator provinciaal traject Interculturalisering in de Jeugdzorg.

Uit het onderzoek komen drie oorzaken van stagnatie naar voren:

1. Er is geen kritieke massa: er zijn onvoldoende allochtone cliënten binnen de jeugdzorg aanwezig om de problematiek urgent te maken.
 - Er is een slecht bereik van allochtone jeugd en ouders door de jeugdzorg.
 - Hulpverlening aan allochtone jeugd en ouders gaat vaak (te) laat van start.

2. Interculturalisering is geen structureel onderdeel van werken en beleid binnen jeugdzorginstellingen.
 - Medewerkers hebben onvoldoende handelingsruimte in de dienstverlening aan allochtone cliënten.
 - Medewerkers hebben onvoldoende repertoire in de omgang met allochtone cliënten. Denk hierbij aan kennis van en inzicht in de omgang met andere culturen en achtergronden.
3. De daadwerkelijke problematiek rond allochtone jeugd is niet transparant.
 - Er is geen zicht op potentiële aantallen die in aanmerking zouden komen voor zorg.
 - Er is geen zicht op de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening aan de huidige allochtone doelgroep.
 - Er is geen zicht op de uitdagingen die deze groep stelt aan de medewerkers die hier in het werkproces direct mee te maken hebben c.q. de organisatie van de jeugdzorg en de keten zelf.

Interculturalisering in het jeugdwelzijnswerk

Voor dit onderdeel is een quick-scan uitgevoerd naar de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdwelzijnsvoorzieningen in Noord-Brabant. Hieronder staan de uitkomsten beschreven van deze quick-scan. Wij hebben de resultaten per onderwerp geïllustreerd aan de hand van willekeurig gekozen citaten van de respondenten.

In totaal hebben zes van de achttien instellingen de vragenlijst ingevuld. Het gaat om de volgende instellingen: Vertizontaal, BWI Sint-Oedenrode, De Twern (jongerenwerk), Divers, Radius en Traverse.

Uitkomsten met betrekking tot de doelgroep

Bereik moslim doelgroep

Er is een verschil in de mate waarin de doelgroep moslims vertegenwoordigd is per organisatie. Zo is er één organisatie, waarbij moslims niet vertegenwoordigd zijn als deelnemer. Vier organisaties geven aan dat de moslim doelgroep evenredig of oververtegenwoordigd is. Eén organisatie geeft aan dat er geen zicht is op het bereik van de moslim doelgroep omdat registratie niet gebeurt op basis van godsdienst.

Citaat van een respondent:

“Uiteraard hebben wij moslims binnen onze doelgroep! Godsdienst is echter niet de invalshoek, dit komt pas ter sprake nadat er een vertrouwensband is opgebouwd.”

Vier organisaties zijn van mening dat de moslim doelgroep voldoende vertegenwoordigd is. Eén organisatie geeft aan dat sommige werkgebieden verbetering verdienen en één organisatie is van mening dat de moslim doelgroep onvoldoende vertegenwoordigd is.

Drie organisaties ondernemen acties ter verbetering van het bereik van de moslim doelgroep. Voorbeelden zijn: een werkgroep interculturalisatie, een project interculturalisatie en een portefeuille diversiteit. Deze organisaties hanteren als motief het feit dat welzijnsorganisaties bedoeld zijn voor alle inwoners en daarmee samenhangend het feit dat de doelgroep voor een groot deel bestaat uit allochtonen.

Actuele vraagstukken vanuit de moslim doelgroep

Één organisatie geeft aan onvoldoende zicht te hebben op vraagstukken die spelen voor de moslim doelgroep.

Citaat van een respondent:

“Wij hebben onvoldoende zicht op vraagstukken die spelen voor de moslim doelgroep in de lokale omgeving. Wij hopen door middel van het organiseren van activiteiten rondom het thema ontmoeting meer inzicht te kunnen krijgen in actuele vraagstukken en ons aanbod daarop beter af te stemmen.”

De overige vijf organisaties noemen uiteenlopende onderwerpen waarover de moslimdoelgroep vragen heeft:

- Identiteitsvraagstukken
- Integratie vraagstukken
- Werk en opleiding
- Erkenning
- Emancipatie
- Opvoedingsvraagstukken, criminaliteit en veiligheid
- Huiselijk geweld
- Schuldhulpverlening
- Beleving van moslims
- Familiebanden
- Verschijningsvormen moslims
- Intolerantie en homoseksualiteit
- Wij-zij denken
- Accommodatieproblematiek
- Angst en onveiligheidsgevoelens
- Relatieproblematiek

Organisaties spelen op verschillende manieren in op deze vraagstukken. Zo is er een organisatie die door middel van activiteiten rondom het thema ontmoeting meer inzicht probeert te verkrijgen in de vraagstukken die spelen en zo de werkzaamheden beter probeert af te stemmen op de doelgroep moslims. De overige organisaties zetten specifieke projecten op zoals:

- buurtactiviteiten waarin zaken bespreekbaar worden gemaakt met als doel het creëren van respect tussen buurtbewoners voor elkaars levensovertuiging,
- gerichte opvoedingsondersteuning,
- ondersteuning van zelforganisaties,
- activiteiten ontplooiën in het kader van ontmoeting,
- integratieprojecten,
- interculturalisatieprojecten,
- professionele hulp en ondersteuning bieden in samenwerking met hulpverleners en dienstverleners die bekend zijn met diversiteitsvraagstukken.

Afstemming tussen vraag en aanbod

Drie organisaties zijn van mening dat er voldoende afstemming is tussen vraag en aanbod, doordat zij overleggen en samenwerken met de doelgroep, belangenorganisaties, zelforganisaties en hulpverleningsinstanties. Twee organisaties zijn gedeeltelijk van mening dat er afstemming is tussen vraag en aanbod. Doordat zij zich moeten houden aan programma's van eisen van de gemeente waarin de doelgroep moslims niet apart wordt benoemd, kunnen zij niet altijd de vraag en het aanbod op elkaar afstemmen.

Citaat van een respondent:

“Wij ontvangen van de gemeente programma's van eisen. Hierin zitten vragen vanuit de hele bevolking, dus ook van moslims, echter niet toegespitst op dit thema.”

Één organisatie is van mening dat er nog niet voldoende afstemming is tussen vraag en aanbod.

Uitdagingen die de moslim doelgroep stelt aan de organisatie en de medewerkers

Vijf organisaties geven aan zicht te hebben op de uitdagingen die de moslim doelgroep stelt aan de organisatie, doordat zij directe contacten hebben met de doelgroep. Zo is er een organisatie die voorlichtingsbijeenkomsten voor het eigen personeel organiseert in samenwerking met de doelgroep en is er een organisatie die spreekuren organiseert in moskeeën. Nog niet alle organisaties hebben het inzicht in de uitdagingen expliciet gemaakt.

Citaat van een respondent:

“Door de directe contacten met de moslim doelgroepen hebben we voldoende zicht op de uitdagingen en behoeften vanuit de moslim doelgroep. Maar er zijn zeker verbeterpunten aan te brengen.”

Vier organisaties geven aan zicht te hebben op de uitdagingen die de moslim doelgroep stelt aan medewerkers. Het belang van deskundigheidsbevordering rondom verschillende thema's, zoals omgaan met racisme en interculturele communicatie en het belang van medewerkers met andere culturele achtergronden, wordt genoemd.

Citaat van een respondent:

“Signalen van medewerkers worden serieus genomen. Bovendien is er specifieke kennis aanwezig door aanwezigheid van personeel van allochtone komaf, daar wordt gebruik van gemaakt.”

Uitkomsten met betrekking tot medewerkers en vrijwilligers

Bereik moslim medewerkers en vrijwilligers

De mate waarin moslim medewerkers en vrijwilligers evenredig vertegenwoordigd zijn per organisatie is zeer verschillend. Bij één organisatie zijn geen moslim medewerkers en vrijwilligers werkzaam. Een volgende organisatie heeft twee moslim medewerkers in dienst op een personeelsbestand van 50 personen. Bij een andere organisatie is eenderde van de medewerkers moslim. Twee organisaties geven aan dat moslims het meest vertegenwoordigd zijn binnen vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld belangenbehartiging. Eén organisatie geeft aan dat moslims niet evenredig verdeeld zijn binnen ondersteunende diensten en leiding.

Citaat van een respondent:

“De vertegenwoordiging van moslims in onze organisatie is niet evenredig. Moslims zijn vooral te vinden in de agogische uitvoering, niet in ondersteunende diensten en leiding.”

Daarnaast geeft een organisatie aan dat het evenwicht tussen allochtone en autochtone medewerkers is verstoord door bezuinigingen. Bovendien geeft een organisatie aan dat zij niet registreren op godsdienst.

Drie organisaties zijn van mening dat de instroom van moslim medewerkers en vrijwilligers evenredig is. Twee organisaties zijn van mening dat deze instroom niet evenredig is en één organisatie is van mening dat de instroom van moslim medewerkers en vrijwilligers aan het toenemen is.

(Personeels)beleid

Alle organisaties besteden direct of indirect aandacht aan moslim medewerkers en vrijwilligers binnen het personeelsbeleid. Direct door een specifiek actieplan ten aanzien van personeel en werving. Indirect door respect voor en voorlichting over zaken die moslim gebonden zijn, zoals omgangsvormen, bidgedrag, halal eten en de ramadan. Met name deze indirecte aandacht komt al jaren voor. Geen enkele organisatie heeft concrete eindresultaten benoemd met betrekking tot de moslim doelgroep.

Handelingsruimte en capaciteit voor maatwerk

Drie organisaties zijn van mening dat medewerkers voldoende handelingsruimte en capaciteit voor maatwerk hebben. Deze organisaties verwachten van hun medewerkers dat zij wel rekening houden met de eigen beroepsmatige opdracht. De drie andere organisaties zeggen hierover het volgende: de gemeente bepaalt een groot deel van het werk, het maatwerk moet daarom passen binnen de door de gemeente opgelegde kaders. Daarnaast zoeken deze organisaties naar handelingsruimte om taken uit te voeren, die passen bij de missie van de organisatie, bijvoorbeeld door het verwerven van andere gelden en/of sponsors.

Citaat van een respondent:

“Er is niet altijd voldoende handelingsruimte en capaciteit voor maatwerk vanwege de nieuwe inkooprelatie met de gemeentelijke overheid. Er bestaat weinig speelruimte om nieuwe initiatieven op te pakken. Er wordt gestreefd naar maatwerk binnen de door de gemeente opgelegde kaders.”

Scholingsmogelijkheden

Alle organisaties geven aan dat er voor zowel het management als het uitvoerend personeel voldoende scholingsmogelijkheden zijn op het gebied van interculturalisering. Meestal gaat het niet om een collectief aanbod, maar is de scholing gericht op individuele vragen.

Citaat van een respondent:

“Ja, recent heeft een groep medewerkers de cursus interculturele communicatie (TOPOI) gevolgd.”

Omgang met andere culturen en achtergronden

Eén respondent is van mening dat de inzichten van medewerkers en vrijwilligers in andere culturen en achtergronden onvoldoende zijn, doordat er geen mensen van andere culturele achtergronden deelnemen aan activiteiten. Een andere respondent geeft aan dat de inzichten van nieuwe medewerkers en vrijwilligers verbeterd kunnen worden. Twee respondenten zijn van mening dat het grootste gedeelte van de medewerkers en vrijwilligers voldoende inzicht heeft in andere culturen en achtergronden, met name doordat de medewerkers en vrijwilligers zelf verschillende culturele achtergronden hebben.

2.4 Vergelijking met eerder onderzoek

In hoofdstuk 2.1 hebben we kort de belangrijkste conclusies beschreven uit de onderzoeken van Wielen e.a. (2002) en Hoogsteder en Claessens (1999). Wat kunnen we hierover zeggen op basis van de resultaten die in paragraaf 2.2 en 2.3 beschreven zijn?

De volgende uitkomsten kwamen ook uit de onderzoeken van Wielen e.a. (2002) en Hoogsteder en Claessens (1999) naar voren:

- De meeste organisaties hebben een aanbod voor allochtone cliënten, maar dit is nog niet vertaald naar systematisch intercultureel beleid en management.
- Niet elke organisatie registreert en de registratie gebeurt op uiteenlopende wijze.
- Bij de meeste organisaties is er geen sprake van een evenredig aantal allochtone medewerkers en cliënten. Bovendien bestaan er grote verschillen tussen organisaties onderling. Daarnaast bestaan er verschillen tussen de verdeling van allochtone medewerkers over verschillende functies.
- Organisaties hebben scholingsmogelijkheden op het gebied van interculturalisering.

2.5 Conclusies

- Er is draagvlak voor interculturalisering bij organisaties binnen de jeugdzorg en het jeugdwelzijnswerk.
- Er zijn veel activiteiten op het gebied van interculturalisering ontplooid in de loop der jaren binnen de jeugdzorg en het jeugdwelzijnswerk, maar deze activiteiten stagneren en beklijven onvoldoende in de praktijk.
- Dit onderzoek heeft geen zicht gegeven op de mate waarin de moslim doelgroep vertegenwoordigd is binnen de jeugdzorg.
Het onderzoek 'interculturalisering in de jeugdzorg' was gericht op de doelgroep 'allochtonen', niet op de doelgroep moslims.
- Organisaties binnen het jeugdwelzijnswerk hebben de indruk dat de moslim doelgroep onvoldoende vertegenwoordigd is, zowel intern in de vorm van personeel en vrijwilligers als extern in de vorm van klanten en/of cliënten.
Organisaties hebben deze indruk ondanks het feit dat er nauwelijks wordt geregistreerd en dat de registratie nooit op godsdienst gebeurt.
- Professionals vinden registratie op basis van godsdienst niet relevant of zelfs ongepast.
- Organisaties hebben te maken met tegenstrijdige belangen. Aan de ene kant willen zij zorgen voor voldoende afstemming tussen vraag van de doelgroep en aanbod. Aan de andere kant moeten organisaties uitgaan van programma's van eisen van gemeenten, die de doelgroepen moslims of allochtonen niet apart benoemen.
- Organisaties hebben geen specifiek aanbod voor moslims.
- Organisaties geven aan zicht te hebben op de uitdagingen die de moslim doelgroep stelt, maar hebben deze inzichten nog niet expliciet gemaakt.
- De instroom van allochtone medewerkers en vrijwilligers is zeer verschillend per organisatie.
- Geen enkele organisatie heeft concrete eindresultaten in het (personeels)beleid benoemd met betrekking tot de moslim doelgroep.
- Respondenten gebruiken termen moslim en allochtoon door elkaar.
Ondanks het feit dat de moslim doelgroep expliciet wordt benoemd in de vragenlijst hanteren de respondenten beide termen door elkaar bij de beantwoording van de vragen.

We weten nu dat er draagvlak is voor en dat er activiteiten zijn op het gebied interculturalisering. Bovendien weten we dat de doelgroep moslims als specifieke groep benaderd wordt door instellingen. Instellingen hanteren veelal het begrip allochtoon als het om interculturalisering gaat. Verder weten we, net zoals in hoofdstuk 1.5, dat instellingen niet registreren op godsdienst waardoor we geen zicht op bereik van moslim ouders hebben kunnen krijgen. Wat we niet weten is of de doelgroep moslims zelf en professionals het nodig vinden dat activiteiten rondom interculturalisering gericht zijn op de doelgroep moslims.

3. Resultaten bijeenkomst met professionals en vrijwilligers met een Islamitische achtergrond

Na het beschrijven van de resultaten uit de quick-scans hebben we een expertmeeting belegd met professionals en vrijwilligers met een Islamitische achtergrond. Tien professionals van Turkse en Marokkaanse komaf hebben deel genomen, afkomstig van de volgende organisaties: Loket W, Bureau Matrix, Divers, Palet, Tuneconsultancy, Bureau Jeugdzorg en K2. Naast het bespreken van de resultaten van de quick-scans hebben de deelnemers bijgedragen aan inhoudelijke punten van de discussie in hoofdstuk 4 en de aanbevelingen in hoofdstuk 5.

De deelnemers zien duidelijke overeenkomsten tussen de werkelijkheid en de resultaten van de quick-scans. De deelnemers herkennen de volgende resultaten:

- Er is geen of weinig zicht op het bereik van de moslimdoelgroep in de sectoren jeugdgezondheidszorg, jeugdwelzijn en jeugdzorg. De reden hiervoor is met name te vinden in het gebrek aan registratie op godsdienst. (Tijdens de expertmeeting is het niet duidelijk geworden of de deelnemende professionals godsdienst een relevante ingang vinden voor ondersteuning.)
- Het consultatiebureau bereikt de doelgroep moslims goed. De professionals zijn van mening dat het consultatiebureau als één van de weinige voorzieningen goed aansluit bij de moslim doelgroep.
- Respondenten hebben de indruk dat er weinig moslims werkzaam zijn in de sectoren jeugdzorg en jeugdwelzijn en dat het per organisatie zeer verschillend is.
- Organisaties besteden binnen het (personeels)beleid weinig aandacht aan de instroom van professionals uit de moslim doelgroep.

Ook zien de deelnemers een aantal verschillen tussen de werkelijkheid en de uitkomsten van de quick-scans. De deelnemers:

- twijfelen of er daadwerkelijk draagvlak bestaat voor interculturalisering binnen de jeugdzorg en het jeugdwelzijn, aangezien er geen concrete eindresultaten in het (personeels) beleid van organisaties zijn geformuleerd.
- zijn van mening dat de moslim doelgroep als cliënt juist oververtegenwoordigd in plaats van ondervertegenwoordigd is binnen de sectoren jeugdwelzijn en justitiële jeugdzorg.
- twijfelen of organisaties en instellingen daadwerkelijk zicht hebben op de uitdagingen die de moslim doelgroep aan hen stelt. Zij hebben het idee dat interculturalisering op de wachtlijst van veel organisaties staat. Bovendien geven veel organisaties aan dat er in de loop der jaren veel activiteiten zijn ontplooid op het gebied van interculturalisering. De professionals vragen zich af of het gaat om activiteiten op papier of in werkelijkheid.

Tot slot merken de professionals op dat het gebruik van de term moslim of Islam moeilijk is en steeds moeilijker wordt door de verharding van de Nederlandse maatschappij. Aan de ene kant betreuren zij deze negatieve beeldvorming. Aan de andere kant zijn zij van mening dat de doelgroep zelf bijdraagt aan deze negatieve beeldvorming.

4. Conclusies en discussie

De belangrijkste conclusies uit hoofdstuk 1.5, 2.5 en 3 worden hieronder kort herhaald. Bovendien noemen we bij elke conclusie discussiepunten.

- **Instellingen hebben geen specifiek aanbod voor moslims.**

Aan de ene kant vragen wij ons af of het heden ten dage nog reëel is om enkel uit te gaan van westerse normen en waarden. Professionals handelen vanuit westerse normen en waarden, maar deze normen en waarden sluiten vaak niet of nauwelijks aan bij de moslim doelgroep. Dit kan zorgen voor een kloof tussen de behoefte van de doelgroep en het aanbod, met als gevolg een lage deelname van de moslim doelgroep aan ondersteunende activiteiten en hulp.

Aan de andere kant vragen wij ons af of de term moslims voor de doelgroep zelf een relevante ingang voor ondersteuning en hulp is.

- **Instellingen registreren niet op godsdienst waardoor er geen zicht is op het bereik van de doelgroep moslims als cliënt.**

Wij vragen ons af in hoeverre moslims zelf de behoefte hebben aan registratie, specifiek gericht op moslims. Bovendien vinden wij het opvallend dat veel organisaties binnen de jeugdgezondheidszorg, maar ook bijvoorbeeld Bureau Jeugdzorg niet mogen vragen naar de religie van cliënten, terwijl bijvoorbeeld scholen dit wel mogen en dus ook doen. Regels hieromtrent lijken zeer divers tussen verschillende sectoren.

Ondanks het feit dat instellingen geen zicht hebben op het bereik van de doelgroep moslims zijn professionals ontevreden over het bereik van de moslim doelgroep. Wij zijn van mening dat berichtgevingen over het bereik van de moslim doelgroep dan wel de allochtone doelgroep in de media en vanuit professionals verwarrend werken. De termen vrijwillige en niet-vrijwillige hulpverlening worden door elkaar gebruikt. Allochtone jongeren en hun ouders maken weinig gebruik van vrijwillige jeugdhulpverlening. Slechts twintig procent van de jongeren binnen de vrijwillige hulpverlening is allochtoon. Dit zorgt voor veel escalaties van problemen. Van alle jongeren die in aanraking komen met de kinderbescherming is 40 procent van allochtone afkomst. In justitiële jeugdinstellingen is het aandeel allochtonen bijna 60 procent.⁴ Wij vragen ons af: is deze doelgroep zo moeilijk te bereiken of zouden we misschien beter kunnen spreken van moeilijk bereikbare instellingen?

- **Instellingen registreren niet op godsdienst, waardoor er geen zicht is op het bereik van de doelgroep moslims als medewerker.**

Allereerst vragen wij ons af of het noodzakelijk is dat het personeelsbeleid binnen instellingen zich gaat richten op het aantrekken van de doelgroep moslims in plaats van de doelgroep allochtonen. Wat maakt de doelgroep moslims zo anders?

Echter, wij vragen ons wel af of instellingen wel voldoende open staan voor niet-westerse normen en waarden, bijvoorbeeld van de moslim doelgroep. Moet allochtoon personeel zich niet te vaak eenzijdig aanpassen aan de westerse normen en waarden? In dit kader spreken wij van assimilatie in plaats van integratie.

⁴ www.mikado-ggz.nl (Forum, 18 september 2006)

Een slechte tot matige instroom van allochtone medewerkers lijkt niet te matchen met een hoge instroom van allochtone cliënten in de (gedwongen) jeugdzorg.

- **Professionals vinden godsdienst geen relevante of zelfs een ongepaste ingang voor ondersteuning.**

Dit is ook tijdens de expertmeeting naar voren gekomen.

- **Interculturalisering binnen instellingen is niet specifiek gericht op de doelgroep moslims.**

Wij vragen ons af of de doelgroep moslims in het kader van interculturalisering extra aandacht verdient. Interculturalisering richt zich op het bevorderen van interactie tussen mensen en groepen met verschillende etnisch-culturele achtergrond, het bevorderen van bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid van maatregelen en voorzieningen voor alle jeugdigen (en hun ouders / opvoeders), dus ook voor allen met een allochtone achtergrond en een evenredige instroom van personeel van allochtone komaf op alle niveaus. De doelgroep moslims valt hier binnen.

5. Aanbevelingen

Op grond van de resultaten van de quick-scans kunnen we onvoldoende zeggen over het aanbod en de benutting van opvoedingsondersteuning door de jeugdgezondheidszorg en Steunpunten Opvoeding, noch over de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdzorg en jeugdwelzijnsvoorzieningen, gericht op de moslim gemeenschap. Daarom hebben wij allereerst de volgende aanbevelingen:

1. Onderzoek naar de daadwerkelijke beeldvorming rondom de moslim gemeenschap.

- Perceptie en ervaringen van de moslim gemeenschap zelf (professionals, vrijwilligers, ouders en jongeren)
 - Perceptie van de Islam
 - Ervaringen met discriminatie
- Perceptie en ervaringen van autochtonen (professionals, vrijwilligers, ouders en jongeren)
 - Perceptie van de Islam
 - Ervaringen met discriminatie

2. Onderzoek naar de behoefte en het nut van het gebruik van de term moslim als ingang voor ondersteuning en hulp aan moslims.

- Mening van de moslim gemeenschap zelf (professionals, vrijwilligers, ouders en jongeren)
- Mening van autochtonen (professionals, vrijwilligers, ouders en jongeren)

3. Onderzoek naar het maatschappelijk en politiek vertrouwen van de moslim gemeenschap.

Wanneer uit onderzoek blijkt dat de beeldvorming rondom moslims verbeterd kan worden en/of dat de term moslim een relevante ingang is voor ondersteuning en hulp aan moslims en/of dat het maatschappelijk en politiek vertrouwen van de moslim gemeenschap laag is, dan kan gedacht worden aan de volgende aanbevelingen:

4. Versterking van gemeenschappelijke beelden en referentiekaders rondom de moslim gemeenschap.

- Nagaan wie welke bijdrage kan leveren aan de verbetering van de beeldvorming, bijvoorbeeld:
 - per sector
 - de moslim gemeenschap zelf: empowerment van de moslim gemeenschap
 - de media
- Evaluatie van provinciaal-, lokaal- en instellingenbeleid
 - Is er onvoldoende aandacht voor de moslim doelgroep?
 - Gaat het om structurele zaken?
 - Gaat het om vroegtijdig insteken?

5. Verbeteren van de toegankelijkheid van organisaties binnen de jeugdgezondheidszorg, het jeugdwelzijn en de jeugdzorg voor moslim medewerkers.

- Verbinden van interculturalisering van moslims aan de missie van de organisatie of instelling en zorg dragen voor bewustzijn en commitment aan deze missie in de organisatie of instelling.
- Benoemen van resultaten ten behoeve van het algemene beleid en personeelsbeleid in een gezamenlijke workshop met het management, deze bespreken binnen de organisatie en opnemen in het algemene beleid en personeelsbeleid van de organisatie. Hierbij is het van belang te waken voor het in dienst nemen van een zogenaamde 'excuus-moslim'. Iemand moet altijd in dienst worden genomen op basis van zijn of haar expertise. Dit zou een aandachtspunt moeten zijn in het personeelsbeleid.
- Inventarisatie van uitdagingen en verbeterpunten, die de moslim doelgroep met zich meebrengt per benoemd resultaat bij direct betrokkenen op de werkvloer. Verbetervoorstellen opstellen en organiseren van de nodige ondersteuning daarbij.
- Inventarisatie van bestaande ervaringen, voorbeelden en methodieken naar wat werkt en wat niet werkt voor de moslim doelgroep en deze kennis aanbieden aan betrokkenen binnen de organisatie en verspreiden naar andere instellingen.
- Procesbegeleiding organiseren, bijvoorbeeld door het aanstellen van een procesmanager.

6. Versterken van de competenties van de huidige medewerkers van organisaties binnen de jeugdgezondheidszorg, het jeugdwelzijn en de jeugdzorg op het gebied van interculturalisering.

- Ondersteuning en/of scholing van medewerkers bij de verbetering van het transcultureel werken, basiskennis van culturele verschillen en kennis van inhoudelijke interventie- en behandelmethoden, specifiek gericht op de moslim doelgroep. Deze ondersteuning dient te worden verankerd in de reguliere werkprocessen.
- Verspreiden van ervaringen en best-practices ten aanzien van de moslim doelgroep binnen verschillende sectoren.
- Het opzetten van een netwerk van moslim personen en moslim organisaties en het onderhouden van contacten met deze personen en organisaties.
- Procesbegeleiding organiseren, bijvoorbeeld door het aanstellen van een procesmanager.

7. Verbeteren van de toegankelijkheid van organisaties binnen de jeugdgezondheidszorg, het jeugdwelzijn en de jeugdzorg voor de moslim doelgroep (jongeren en hun ouders)

- Onderzoeken van huidig bereik en kwaliteit van hulpverlening aan de moslim doelgroep.
- Verbeteren van het imago en de transparantie van de jeugdgezondheidszorg, het jeugdwelzijn en de jeugdzorg op lokaal niveau bij de doelgroep en relevante relaties en organisaties rond de doelgroep door het benadrukken van best-practices.
- De moslim doelgroep stimuleren om hun eigen problemen aan te pakken.
- Verbeteren van de toeleiding en samenwerking in de totale keten door regionaal met alle betrokken partijen gezamenlijk in een aantal werkbijeenkomsten/-conferenties de huidige werking van de keten voor de moslim doelgroep te analyseren, gezamenlijk te komen tot verbetervoorstellen en deze ook vast te leggen in contracten en werkafspraken tussen partijen. Voorwaarde is dat ook zelforganisaties en representanten van de moslim gemeenschap partner zijn in dit proces.

- Expliciet opnemen van de moslim doelgroep en aansluiting op het moslim netwerk in de huidige werkprocessen en afspraken.
- Het bieden en versterken van ontwikkelings- en opvoedingsondersteuning in de directe omgeving van moslim gezinnen, bij voorkeur in het eigen circuit. Een directe betrokkenheid van de jeugdzorg hierbij kan worden bekeken en is zeker goed voor het imago, de zichtbaarheid en directe aanspreekbaarheid van de jeugdzorg binnen het lokale circuit.

6. Zowel K2 als Palet hebben ruime ervaring met vraagstukken gerelateerd aan de multiculturele samenleving.

Hoe kan K2 bijdragen aan de realisatie van deze aanbevelingen?

K2 heeft een ruime ervaring met het adviseren van instellingen, gemeenten en provincie en het begeleiden van samenwerkings- en ontwikkelingsprocessen. Daarnaast heeft K2 veel ervaring met het doen van aan de praktijk gerelateerd onderzoek, wat aansluit bij aanbeveling 1, 2 en 3. Bovendien heeft K2 veel ervaring met vraagstukken gerelateerd aan de multiculturele samenleving.

Daarnaast denkt K2 aan de volgende specifiekere acties.

- **Training voor intercultureel werken ontwikkelen en implementeren.**

De training is bedoeld voor de sectoren jeugdgezondheidszorg, jeugdzorg en jeugdwelzijn en vindt uitvoering op twee niveaus:

1. Op managementniveau, ten behoeve van een verbetering van de toegankelijkheid van instellingen voor moslim medewerkers.
2. Op medewerkerniveau, ten behoeve van een verbetering van de competenties van medewerkers op het gebied van interculturalisering en daarmee een verbetering van de toegankelijkheid voor de moslim doelgroep.

- **Jaarlijks een themadag interculturalisering organiseren.**

Deze themadag is bedoeld voor managers en medewerkers van instellingen en zelforganisaties en heeft als doel het interculturaliseringsproces 'warm' te houden.

- **Ondersteuning aan zelforganisaties bij het organiseren van dialoogbijeenkomsten tussen moslims en autochtonen.**

- Ondersteuning en advies aan zelforganisaties bij het organiseren van dialoogbijeenkomsten tussen moslims en autochtonen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van dialoogmethodieken. Het gaat om zelforganisaties, die al eerder actief betrokken zijn bij het project beeldvorming moslims in 2006.
- Eindrapportage ten behoeve van de overdracht aan andere zelforganisaties.

- **Ondersteuning aan scholen en jeugdwelzijn bij het activeren van jongeren en ouders tot het leiden van discussiebijeenkomsten en themabijeenkomsten rondom het thema beeldvorming moslims.**

- Ondersteuning en advies aan instellingen en organisaties binnen diverse sectoren, zoals basisscholen, middelbare scholen, jeugdwelzijn bij de werving van actieve jongeren en ouders.
- Training van jongeren en ouders in het leiden van discussiebijeenkomsten en/of themabijeenkomsten.
- Uitvoeren van bijeenkomsten.
- Eindrapportage ten behoeve van de overdracht aan andere organisaties.

- **Ondersteuning van instellingen bij het inzetten op een versterking van de religieuze weerbaarheid van Islamitische jongeren.**
 - Ondersteuning en advies van instellingen binnen de jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg en het jeugdwelzijn over de inzet van religie.
 - Uitgaande van verschillende soorten religieuze denkbeelden, van orthodox tot liberaal.
 - Eindrapportage ten behoeve van de overdracht aan andere organisaties.

Uit onderzoek (onderzoek Imes) is gebleken dat moslim jongeren bezig zijn met hun religieuze identiteit en dat ze behoefte hebben aan ondersteuning daarbij. Aan de andere kant blijkt uit onderzoek (Mouchtari, 2004) dat ouders, scholen en welzijnswerk te weinig aandacht hebben voor religie. Zo zijn moskeeën en religieuze organisaties vooral gericht op de eerste generatie. Ze geven geen antwoord op de vragen van de jongeren. Volgens dit onderzoek doen goed georganiseerde, orthodoxe stromingen dat wel. Want wanneer de ouders, de school, het welzijnswerk en moskeeën en religieuze organisaties onvoldoende antwoord bieden, gaan jongeren zelf op onderzoek, vaak via internet. Hiermee ontstaat het gevaar voor radicalisering. De onderzoekers pleiten daarom voor een concurrerend religieus aanbod.

Nabeschouwing

De laatste jaren zijn moslims en met name moslim jongeren onderwerp van vele studies, krantenartikelen, reportages en debatten, waarin wetenschappers, deskundigen, politici, ambtenaren, journalisten en welzijnswerkers hun mening ventileren, wedijveren in harde uitspraken, het doorbreken van taboes en het aandragen van (bij voorkeur) 'onorthodoxe' oplossingen. De discussie over moslims is doorgedrongen tot de loketten, bureaus en vergadertafels van allerhande instellingen op diverse terreinen. Het is opvallend dat binnen dit beleidsontwikkeland discours moslims zelf niet of nauwelijks aan het woord komen.

De voor u liggende rapportage wil, overigens zonder al te veel pretenties, in deze leemte voorzien. K2 heeft deze opdracht uitgevoerd en aangegrepen om als steunfunctie bij te dragen aan partnerschapsparticipatie van zelforganisaties en eerstelijnsorganisaties. K2 heeft deze partners vanaf de start bij deze opdracht betrokken. Dit heeft ervoor gezorgd dat het onderwerp beeldvorming moslims is gaan leven bij deze organisaties.

Wij pleiten er dan ook voor om de uitkomsten van deze quick-scans te zien als een opstap voor nader onderzoek om daadwerkelijk een beeld te krijgen van de ideeën en voorstellingen die moslims en niet-moslims over en van elkaar hebben. Op basis van dat beeld kunnen betrokkenen vervolgens aan verbetering van de onderlinge relaties werken.

Literatuur

- Burggraaf, M., Mouchtari, J. en Poort, F. (2005). Diversiteitsbeleid K2. Aandachtveld Interculturalisering. K2, 's Hertogenbosch.
- Dogan, G., Van Dijke, A. & Terpstra, L. (2000). Wie zijn er 'moeilijk bereikbaar'? Aanknopingspunten voor ondersteuning en begeleiding van 'moeilijk bereikbare' gezinnen en jongeren. NIZW, Utrecht.
- Eldering, L. (2002). Cultuur en opvoeding. Interculturele pedagogiek vanuit ecologisch perspectief. Lemniscaat, Rotterdam.
- Instituut voor Migratie en Etnische Studies (IMES) (2006). Processen van radicalisering. Waarom sommige Amsterdamse moslims radicaal worden. Universiteit van Amsterdam.
- Mouchtari, J. (2004). Marokkaanse Imams, problemen en verwachtingen. Universiteit van Tilburg.
- Pels, T. (1998). Opvoedingsdiversiteit en preventiebeleid: hoe kan preventief gezinsbeleid aansluiten bij de behoeften van opvoeders? Houten; Digem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Prinsen, B. & Vries, W. de. (2005). Ouders ondersteunen in de jeugdgezondheidszorg: de stand van zaken van opvoedingsondersteuning in de jeugdgezondheidszorg anno 2005. Utrecht, Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning NIZW Jeugd.
- Vegte, I. van der, Kijlstra, M., Thomas, R. (1998). Geduld is een schone zaak. Een quick-scan van het aanbod aan opvoedingsondersteuning voor allochtone en andere ouders in een achterstandssituatie. Centre for Migration and Child Health, Utrecht.
- Wielen, S. van der, Mouchtari, J., Vervoort, B., Dowit, T. (2002). Onderzoeksverslag interculturalisering welzijn, kinderopvang, jeugdzorg. Provincie Noord-Brabant. BSJ, 's-Hertogenbosch.
- Zwerink, F. (2006). Interculturalisering in de jeugdzorg. Inventarisatie van stagnerende factoren en aanbevelingen voor doorstart. K2, 's Hertogenbosch.

Internetsites:

- www.cbs.nl
- www.mikado-ggz.nl

Bijlage 1. Checklist

Naam organisatie:.....

Contactpersoon en bereikbaarheid:.....

Omcirkel het aanbod opvoedingsondersteuning dat uw organisatie heeft, gericht op moslim ouders. Geef daarbij op de stippelijntjes aan hoeveel moslim gezinnen het afgelopen jaar gebruik hebben gemaakt van dit aanbod. (Mocht u geen specifiek aanbod hebben voor moslim ouders, dan graag aangeven wat uw algemene aanbod en bereik is.)

1. Pedagogisch advies op maat (volgens Stap-voor-Stap methode (gespreksmodel pedagogisch adviseren) tijdens consulten) / spreekuur verpleegkundige of arts / Opvoedbureau / Opvoedwinkel.

.....

2. Individuele opvoedingsvoorlichting op maat (Inloopcontacten / pedagogisch spreekuur, huisbezoek).

.....

3. Themabijeenkomsten (verschillende thema's, ook Opvoeden in beeld).

.....

4. Signalering pedagogische en psychosociale problematiek (Integraal dossier Jeugdgezondheidszorg, Child Behavior Check List (CBCL), Kort Instrument voor de Psychologische en Pedagogische ProbleemInventarisatie (KIPPPPI).

.....

5. Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting (op het consultatiebureau / tijdens Preventief Geneeskundig Onderzoek (PGO).

.....

6. Buurtnetwerk jeugdhulpverlening.

.....

7. Pedagogisch advies op maat thuis op indicatie (geïndiceerde huisbezoeken).

.....

8. Schriftelijke opvoedingsvoorlichting (Groeiboekje, Peuterbrieven, Geboortekoffertje, Veiligheidskaarten).

.....

9. Oudercursus: Opvoeden zó en/of Oudercursus Opvoeden Zo verder.

.....

10. Telefonische consultatie (telefonisch pedagogisch adviseren via het bereikbaarheidsnummer van de thuiszorg).

.....

11. Vroegtijdige Onderkenning (VTO / Integrale Vroeghulp

.....

12. Toeleiding naar Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) / Stap In / Move In / Peuterfelicitatiedienst / Shantala babymassage.

.....

13. Video-hometraining of video-thuis-begeleiding.

.....

14. Oudercursus: Voor ouders van peuters.

.....

15. Inbakeren.

.....

16. Preventief zorgteam.

.....

17. Oudercursus: Als je pas een baby hebt.

.....

18. Oudercursus: Beter omgaan met pubers.

.....

19. Gezonde school.

.....

20. Pedagogische hulp aan huis.

.....

21. Oudercursus: Praten met jonge kinderen.

.....

22. Home-start.

.....

23. Droge bed training.

.....

24. Huiskamervoorlichting via de Tupperwaremethode.

.....

25. Oudercursus: Druk gedrag 4-12 jaar.

.....

26. Oudercursus: Druktemakers 0-4 jaar.

.....

27. Moeders Informeren Moeders (MIM).

.....

28. Groepsconsultatiebureau (6 of meer consulten in groepsverband).

.....

29. Praktische pedagogische thuishulp.

.....

30. Samen starten.

.....

31. Spel aan huis.

.....

32. Jij bent belangrijk (Hananmethodiek VVE).

.....

33. Stop de pestkop.

.....

34. Gordoncursus.

.....

35. Triple P.

.....

36. Oudercursus: Opvoeden (g)een kunst.

.....

37. Bemoeizorgprogramma Armoede en gezondheid.

.....

38. Oké: intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding.

.....

39. VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding.

.....

40. Mobiel Team.

.....

41. Oudercursus: Opvoeden ja maar hoe.

.....

42. Multidisciplinaire teams.

.....

43. Oudercursus: Opvoeden leuk en soms lastig.

.....

44. Huiskamervoorlichting 'ook oké' en 'wat nu'.

.....

45. Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool.

.....

46. Oudercursus: Problemen wie ik? (Hananmethodiek VVE).

.....

47. Wij moeders.

.....

48. Hulpmiddelenverstrekking (Troostkoffer).

.....

49. Boekenpret.

.....

50. Opvoedingsondersteuning allochtone ouders.

.....

51. Anders, namelijk

.....

Bijlage 2. Tabel: Van meest naar minst gebruikte interventie

Aantal instellingen	Naam interventie	Bereik van interventie in 2005 (voor zover bekend)
10 instellingen	- Pedagogisch advies op maat (volgens Stap-voor-Stap methode (gespreksmodel pedagogisch adviseren), tijdens consulten) / spreekuur verpleegkundige of arts / Opvoedbureau / Opvoedwinkel. <i>(2005: 10 instellingen)</i> - Signalering pedagogische en psychosociale problematiek (Integraal dossier Jeugdgezondheidszorg, Child Behavior Check List (CBCL), Kort instrument voor de Psychologische en Pedagogische ProbleemInventarisatie (KPPPI). <i>(2005: 8 instellingen)</i> - Schriftelijke opvoedingsvoorlichting (Groeiboekje, Peuterbrieven, Geboortekoffertje, Veiligheidskaarten. <i>(2005: 9 instellingen)</i>	- 13 tot 15 (moslim) gezinnen per jaar
9 instellingen	- Individuele opvoedingsvoorlichting op maat (Inloopcontacten / pedagogisch spreekuur, huisbezoek) <i>(2005: 9 instellingen)</i> - Telefonische consultatie (telefonisch pedagogisch adviseren via het bereikbaarheidsnummer van de Thuiszorg). <i>(2005: 4 instellingen)</i> - Toeleiding naar Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) / Stap in / Move in / Peuterfelicitedienst / Shantala babymassage. <i>(2005: 5 instellingen)</i>	
8 instellingen	- Themabijeenkomst (verschillende thema's, ook Opvoeden in beeld). <i>(2005: 10 instellingen)</i> - Buurtnetwerk jeugdhulpverlening. <i>(2005: 8 instellingen)</i> - Pedagogisch advies op maat thuis op indicatie (geïndiceerde huisbezoeken). <i>(2005: 6 instellingen)</i>	- 60 moslim gezinnen per jaar - 2 moslim gezinnen per jaar
7 instellingen	- Gestandaardiseerde, individuele opvoedingsvoorlichting (op het consultatiebureau / tijdens Preventief Geneeskundig Onderzoek (PGO). <i>(2005: 8 instellingen)</i> - Video-hometraining of video-thuis-begeleiding. <i>(2005: 6 instellingen)</i>	- 100 kinderen per verpleegkundige per jaar
6 instellingen	- Vroegtijdige Onderkenning (VTO) / Integrale Vroeghulp. <i>(2005: 6 instellingen)</i> - Inbakeren. <i>(2005: 7 instellingen)</i>	
5 instellingen	- Oudercursus: Opvoeden zo en/of Oudercursus: Opvoeden, zo verder. <i>(2005: 6 instellingen)</i> - Hulpmiddelenverstrekking (Troostkoffer) <i>(2005: 7 instellingen)</i>	- 0 tot 3 (moslim) gezinnen per jaar

3 instellingen	- Oudercursus: Voor ouders van peuters. (2005: 4 instellingen) - Oudercursus: Als je pas een baby hebt. (2005: 5 instellingen) - Moeders Informeren Moeders (MIM) (2005: 1 instelling) - Spel aan Huis. (2005: 4 instellingen) - Stevig ouderschap (vervolg op Oké) (2005: 0 instellingen) - Boekenpret. (2005: 0 instellingen) - Opvoedingsondersteuning allochtone ouders. (2005: 0 instellingen)	- 4 Allochtone gezinnen in 2005
2 instellingen	- Preventief zorgteam. (2005: 3 instellingen) - Oudercursus: Beter omgaan met pubers. (2005: 1 instelling) - Gezonde school. (2005: 3 instellingen) - Pedagogische hulp aan huis. (2005: 2 instellingen) - Oudercursus: Druktemakers 0-4 jaar. (2005: 2 instellingen) - Groepsconsultatiebureau. (2005: 2 instellingen) - Praktische pedagogische thuishulp. (2005: 1 instelling) - VoorZorg: verpleegkundige ondersteuning bij zwangerschap en opvoeding. (2005: 0 instellingen) - Samen starten. (2005: 2 instellingen) - Triple P. (2005: 1 instelling)	- 1 moslim gezin per jaar - Geen allochtone gezinnen in 2005

1 instelling	- Home-start. <i>(2005: 3 instellingen)</i> - Droge bed training. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Huiskamervoorlichting via de Tupperwaremethode. <i>(2005: 1 instelling)</i> - Oudercursus: Druk gedrag 4-12 jaar. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Bemoeizorgprogramma Armoede en gezondheid. <i>(2005: 2 instellingen)</i> - Multidisciplinaire teams. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Oudercursus: Opvoeden leuk en soms lastig / Peuters lief, soms lastig. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Oudercursus: Je baby wordt een dreumes. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Cursus: Peuter in zicht. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Emailadres voor ouders met vragen over opvoeden. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Cursus: Waardenvol opvoeden. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Cursus: Sociale vaardigheden, via Zorgactief. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Cursus: Baby in huis. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Cursus: DOEN (vernieuwing Gordoncursus). <i>(2005: 0 instellingen)</i>	- 1 moslim gezin
0 instellingen	- Oudercursus: Praten met jonge kinderen. <i>(2005: 4 instellingen)</i> - Jij bent belangrijk (Hanenmethodiek VVE). <i>(2005: 1 instelling)</i> - Stop de pestkop. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Gordoncursus. <i>(2005: 1 instelling)</i> - Oudercursus Opvoeden (g)een kunst. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Oké, intensieve verpleegkundige thuisbegeleiding. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Mobiel team. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Oudercursus: Opvoeden ja maar hoe. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Huiskamervoorlichting 'Ook oké' en 'Wat nu'. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Gezondheidspaspoort in groep 7 basisschool. <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Oudercursus: Problemen wie ik? (Hanenmethodiek VVE). <i>(2005: 0 instellingen)</i> - Wij Moeders. <i>(2005: 0 instellingen)</i>	

Bijlage 3. Vragenlijst: belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering.

(Project beeldvorming moslims)

Introductie

K2 Brabants kenniscentrum jeugd werkt samen met Palet (Steunpunt voor multiculturele ontwikkeling) aan het project Beeldvorming moslims. Dit project heeft als doel de verbetering van de beeldvorming over moslims en een verbetering van de dialoog tussen autochtonen en allochtonen in Brabant. Het project is opgedeeld in een aantal deelprojecten. Een daarvan is het project 'kwaliteitsverbetering voorzieningen'. Binnen dit deelproject wordt een quick-scan uitgevoerd naar de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering binnen jeugdzorg en jeugdwelzijnsvoorzieningen.

Wat verstaan we onder interculturalisering?

- Acceptatie van en respect voor het multiculturele karakter van de samenleving.
- Het bevorderen van interactie tussen mensen en groepen met verschillende etnisch-culturele achtergrond, gericht op gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en inzet voor de samenleving waarvan zij deel uitmaken.
- Het bevorderen van bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid van maatregelen en voorzieningen voor àlle jeugdigen (en hun ouders / opvoeders), dus ook voor allen met een allochtone achtergrond.

Om de belemmeringen en mogelijkheden van interculturalisering te achterhalen is een vragenlijst opgesteld. De vragenlijst bestaat uit twee delen. Het eerste deel bevat vragen met betrekking tot de doelgroep van uw organisatie. Het tweede deel bevat vragen met betrekking tot het (personeels)beleid van uw organisatie.

Wilt u onderstaande vragenlijst invullen en waar nodig gebruik maken van de hierboven vermelde definitie van interculturalisering?

Bij voorbaat dank voor uw tijd en moeite.

Vragen met betrekking tot de doelgroep

Omdat deze quick-scan wordt uitgevoerd in het kader van het project Beeldvorming moslims zijn de vragen gericht op de moslim doelgroep.

1. In welke mate is de doelgroep moslims binnen uw organisatie evenredig vertegenwoordigd?

.....
.....
.....

Wordt de moslim doelgroep voldoende bereikt?

.....
.....

Wanneer u van mening bent dat de moslim doelgroep onvoldoende wordt bereikt, beantwoord dan de volgende vraag:

2. Worden er binnen uw organisatie acties ondernomen om het bereik van de moslim doelgroep te verbeteren?

.....
.....
.....

Wat zijn daarbij uw motieven?

Mogelijkheden binnen de eigen organisatie, namelijk:

.....
.....

Aansluiten bij de behoeften en belevingswereld van de allochtone doelgroep.

Actuele landelijke, regionale en/of lokale ontwikkelingen, namelijk:

.....
.....

Anders, namelijk:

.....
.....

3. Wat zijn actuele vraagstukken van de moslim doelgroep?

.....
.....
.....

Wat wil uw organisatie hierin bereiken en hoe?

.....
.....

4. Is er binnen uw organisatie sprake van afstemming tussen vraag van en aanbod voor de moslim doelgroep? (leg uw antwoord uit)

.....
.....
.....

5. Heeft u zicht op de uitdagingen die de moslim doelgroep stelt aan uw organisatie en de medewerkers die hier in het werkproces direct mee te maken hebben? (leg uw antwoord uit).

Organisatie:

.....
.....
.....

Medewerkers:

.....
.....
.....

Vragen met betrekking tot (personeels)beleid

6. In welke mate zijn moslim medewerkers en vrijwilligers evenredig vertegenwoordigd binnen uw organisatie? (leg uw antwoord uit)

.....
.....
.....

Is er sprake van een evenredige instroom en behoud van moslim medewerkers en vrijwilligers?

.....
.....

Is er binnen het personeelsbeleid van uw organisatie aandacht voor moslim medewerkers en vrijwilligers? (leg uw antwoord uit)

.....
.....
.....

Zo ja, sinds wanneer?

.....
.....

7. Zijn er binnen uw organisatie concrete eindresultaten geformuleerd met betrekking tot de moslim doelgroep? (leg uw antwoord uit)

.....
.....
.....

Zo ja, welke eindresultaten?

.....
.....

8. Hebben medewerkers en vrijwilligers binnen uw organisatie voldoende handelingsruimte en capaciteit voor maatwerk? (leg uw antwoord uit)

.....
.....
.....

9. Zijn er binnen uw organisatie scholingsmogelijkheden voor het management en uitvoerend personeel op het gebied van interculturalisering? (leg uw antwoord uit)

.....
.....
.....

10. Hebben medewerkers en vrijwilligers binnen uw organisatie voldoende inzichten in omgang met andere culturen en achtergronden? Denk hierbij aan:

- Handelingsverlegenheid
 - Weetjes
 - Taal
 - Specifieke inhoudelijke uitdagingen
- (leg uw antwoord uit)

.....
.....
.....

11. Bent u bereid uw antwoorden toe te lichten in een (telefonisch) gesprek?

- Ja, ik ben bereikbaar op
- Nee

*Koningsweg 2
postbus 2347
5202 CH 's-Hertogenbosch
T: (073) 614 17 74
F: (073) 613 99 21
mail@K2.nl
www.K2.nl*